אמר אביי ראשיתם כו' רבא אמר בלא ראשיתם כו'. תימה דבפ"ק דתמורה (דף ה.) גבי הא דאמר אביי דכל [מילתא] דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני פריך מתורס ממין על שאינו מינו דאמר רחמנא תן חלב לזה [וחלב לזה] ותנן דאם תרס אין תרומתו תרומה ומשני אמר קרא לאשתיה אלמא מוקי ליה [2] אפי' לתירוש ואיהו לאשמועינן דלא מהני והכא מוקי [3] לה לחלק במיני דגן דאין תורמין מזה על זה [4] ורבא אמר בלא ראשיתם עמי לא מצית אמרת אמרת [5] [ודגן] משמע [6] [כל] דגן אחד [7] דמוקי בהדיא התם להכי דקאמר התם ולרבא דאמר לא מהני אי לאו דאמר רחמנא לאשתיה הוה אמינא תירוש ואיהו דכתיב בהו חלב חלב שאין תורמין [8] תירוש ודגן דאחד חלב כתיב בהו [9] מהאי אהאי כתב רחמנא לאשתי וי"ל דלאביי ודאי משמע [10] דהאי לאשתי לחלק במיני דגן דמדסמך ליה קרא לודגן [11] ומוקי נמי לומר דלא מהני דמשמע [12] דקרא אכולהו מיני דכתיבי בקרא [13] לחלק בתירוש ואיהו לא איצטריך אלא לומר דלא מהני וכי היכי דלא מהני בתירוש ואיהו לא מהני נמי במיני דגן ורבא דקאמר הכא לא צריך משום דמקמ"ו נפקא כדלעיל [14] ומן דגן ליכא למידרש דמשמע [15] [כל] דגן אחד דקאמר הכא דאיצטריך לגופיה למעוטי שאר מינים והתם נפקא [16] לן מראשית כדאשכחן בכמה דוכתי (פסחים דף יח:) מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא והשתא נמי ניחא הא דמייתי הכא לאשית על דגן ודגן והתם מייתי ליה רבא על דגן ותירוש דודאי תרוייהו נפקי מק"ו בין תירוש ודגן בין דגן ודגן ומ"מ כתביה אתרוייהו כמו מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא וא"ת וגבא כיון דכתיב לאשתיה אכולהו חלב חלב למה לי וי"ל משום דלא הוי מוקמינן לאשתיה אתירוש ואיהו דכתיב כיון דאינם כלאים זה בזה: **ואתי** בק"ו מחדש וישן. לא הוי מצי למימר דאתי בהיקישא דעשר תעשר דלעיל דהא אמר רבא לעיל לשנה הקשתיו ולא לדבר אחר: **אימא** לעריבי בצאן. דכתבינהו בחד מעשר ולא כתב ומעשר לאן:

חדא מיניה רב פפא אמרה. [9] גרים ב"ק (דף ד:) נמי קאמר הכי ועל [10] רב פפא רגיל לומר כן שמלך אחר רבא כדאיתא [11] (במועד קטן) (דף כח:) ויש דגרים כשהיה אומר דסנהדרים שהם בשם רבא: אמר

יתעשרו מזה על זה. בקר ולאן: **אמר קרא העשירי.** דסמך מעשר לבקר ועשירי סמך לאן דהשתא כתיב מעשר לכל חד וחד: **כבשים ועזים נמי.** לא ליעשרי כי היכי דלעיל כתיב חלב איהר וחלב אתירוש ודגן ודרשינן דגן דגן מק"ו דתירוש ואיהר [12] וה"נ דרשינן ק"ו דחדש ויש: **ומשני ולאן משמע כל לאן ג'. לאשתיה.** סמוך לדגן הוי לאשתיה לומר תן לאשתי לכל דגן ודגן בסדר ויקח קרא: **בשלמא התם דרשינן ולאן משמע כל לאן ג'.** דמיימתי לן קראי: **דאי ס"ד כבשים ועזים נמי.** לא ליעשרו אהדדי לכתוב לחמנא וכל מעשר בהמה ולא ידענא דמין על שאינו מינו לא דאתי מק"ו מחדש ויש: **וכי תימא אי כתב בהמה ה"א.** היה בכלל בהמה וליחייב היה במעשר כדקאי"ל בב"ק (דף נד:) היה בכלל בהמה [13] להרבעה משום הכי לא הוה צריך למכתב בקר ולאן דלאנא גמיר תחת תחת מקדשים כתיב הכא (ויקרא כז) תחת השבט וכתיב התם (שם כב) תחת אמו והתם היה לא דכתיב שור כשב ועז [שם] הלכך לכתוב בהמה ואתי בק"ו מחדש וישן דמין בשאינו מינו לא ולהכי כתב בקר ולאן למימרא דבקר ולאן הוא דאין מתעשרין הא לאן ולאן מתעשרין אלא הכא גבי דגן לא [14] מיסתבר קרא למידרש דתירוש ודגן הוא דאין מתעשרין הא דגן ודגן מתעשרין דמי סגיא דלא כתב דגן למעוטי שאר מיני דלא ליחייבו במעשר מדאוריתא: **אימא לערבו לבקר ולאן.** כלומר מנא ליה לרבא דלהכי כתיב בקר ולאן דלא יתעשרו מזה על זה אימא להכי פרטינהו קרא בהדיא לערבינהו דליעשרו אהדדי דאי הוה כתב בהמה הוה מייתינן מחדש וישן דמין בשאינו מינו לא ולהכי אדכרינהו בהדיא למימרא דליעשרינהו אהדדי. וקס"ד דרב הונא דמדרבא לית ליה לאשתיה העשירי נמי לית ליה לרבא לילדרוש תן עשירי לזה ועשירי לזה הואיל ולא כתב מעשר בקר ומעשר לאן: **ממין על שאינו מינו לא.** וא"ת בכבשים ועזים נמי א"כ ריבויא דבקר ולאן מאי אהני. ואם תאמר מה ראית מסתברא [15] [16] דמעוטינהו דהיקישא לבקר ולאן אתא דלא ליעשרו אהדדי דהא לא דמו כלל אהדדי וריבויא דבקר ולאן לרבויי כבשים ועזים דהא דמו אהדדי לענין קרבן דאומר הרי עלי מן הלאן יכול להביא בין כבש בין עז: **הדר ביה רבא מהכיא.** קמייתא וסבירא ליה נמי דלמילי אחרנייתא נמי איתקש למעוטי בקר ולאן וכבשים ועזים דמתעשרי נפקא לן מריבויא דבקר ולאן וכי פרכינן ברים שמעתין

[נג.] אי הכי חדש וישן נמי לאו פירכא היא דהא בחדש וישן כתיב בקרא בהדיא דאיתקוש דהא בקרא דהקישא כתיב שנה שנה: **מתני' מלטרף למלא רגל בהמה רועה.** כפי שיעור שהבהמה מתרחקת והולכת כשהיא רועה דהיינו ט"ז מילין. ל"א כפי מה שהבהמות רחוקות זו מזו ויכולות להשתמר ברועה אחד והיינו ט"ז מילין כדמפרש בגמרא דהכי שלטא עינא דרועה ואם יש לו חמשה בהמות בכפר אחר רחוק מזה ט"ז מילין מביאן לתוך דיר אחד ומעשרן ואם רחוקות יותר פטורות ובגמרא מפרש טעמא: **שלשים ושתים מיל.** פריך בגמרא מאי קאמר: **היה לו באמצע.** אותן האמצעיות מגרפות את הגדדין והאי דקתני מביא ומעשרן באמצע לא מביא ממש קאמר: **הירדן מפסיק.** שאם יש לו חמשה בהמות מכאן וחמשה מכאן וירדן באמצע אין מצטרפות ופטורות וטעמא מפרש בגמרא [נה.]: **גבו' העבורנה הלאן על ידי מונה.** משמע אם יכולות להמנות ברועה ג' מיקרו לאן ותעבורנה תחת השבט להתעשר ואי לא לא: **והא קתני ט"ז מיל.** הוא דמצטרפין טפי לא: **וכמה.** יהא לו בגדדין ובאמצע שיצטרפו: **ה' מכאן וה' באמצע.** מצטרפות ומביאן לתוך דיר ג' ומעשרן והחמש הנותרות בדיר מצטרפות לגורן אחר כשיולדו לו עוד טלאים. אבל אי הוי הנך דגד האחד קרובות לאמצעיות בתוך ט"ז מיל ואותן שבגד שני רחוקות יותר מט"ז מיל אותן הרחוקות פטורות לגמרי ואינן צריכות להמתין עד שיולדו לו עוד טלאים להצטרף לגורן אחר: **דהגך ה'.** אמצעיות חזיין להכא ולהכא דכל גד דמצטרפת [17] להו איכא שיעור מעשר אבל אם יש מכאן ה' ומכאן ד' ובאמצע ה' אין הד' מצטרפות ואין צריכות להמתין לגורן אחר: **ה' מכאן וה' מכאן ואחת באמצע.** אע"ג דהך חדא לא חזיא למנינא הואיל ורועה אורחיה למיזל התם ואיתויי [18] הויא כמאן דקאי התם וקרינא ביה מונה וכ"ש ד' מכאן וה' מכאן ואחת באמצע דהך חזיא לגירופא דמנינא:

מכפר

מכאן וחמש באמצע. דהני חמש חזיין לאיצטרופי להכא ולהכא דכי אזיל

ט א מיי' פ"ז מהלכות מעשר הלכה ו וסי"ז מהלכות בכורות הלכה ד סמג עשין קלה טוש"ע י"ד סי' שלא [סעי' עא] וסעיף עב: י ב מיי' פ"ז מהלכות בכורות הלכה ג סמג עשין ריב:

רבינו גרשום

מעשר בקר ומעשר צאן הכי נמי דיתעשרו מזה על זה: הדר אמר קרא העשירי כדכתיב תרי דימני מעשר מעשר דמי: אי הכי כבשים ועזים נמי. נימא תן עשירי לזה ולזה ועשירי לזה ולא יתעשרו זה על זה: הא כתיב וצאן משמע כל צאן אחד: הכא נמי לימא. כל חלב תירוש ודגן כל משמע כדגן אחד ויתעשר חטה על שעורה: ראשיתם. תן ראשית לזה וראשית לזה שלא יתעשרו מזה על זה: דאי ס"ד כבשים ועזים נמי. לא יתעשרו זה על זה לכתוב כל מעשר בהמה ולא לכתוב בקר וצאן: הוה אמינא אפילו חיה. כי היכי [דילפינן] חיה מבהמה (ילפינן) לענין הרבעה הכי נמי יליף חיה למעשר. הא ליכא למימר משום (דמי) דמעשר תחת תחת מקדשים גמר ואחיה ליכא בקדשים. ואכתי לכתוב כל מעשר בהמה ואתי בק"ו מחדש וישן ומה חדש וישן שאין כלאים זה בזה אין מתעשר מזה על זה כבשים ועזים שהן כלאים זה בזה אינו דין שלא יתעשרו מזה על זה בקר וצאן למה לי כו': האי כבשים ועזים מתעשרים מזה על זה דלהכי אתי וצאן דכל משמע צאן אחד ולהכי מייתר: אלא הכא מי סגיא דלא כתב דגן למעוטי שאר מיני. דאין מחייבין במעשר מן התורה ולאו מייתר הוא למימר כל מעשר דגן אחד: אימא ליערבן. בקר בצאן. האי בצאן דכתב לאו להכי כתיב דמעשרין כבשים על העזים אלא לערבן בקר בצאן דמעשרין מן הבקר על הצאן ומן הצאן על הבקר: לרבא נמי דמפיק וצאן לכל צאן משמע אית ליה נמי העשירי תן עשירי לבקר ועשירי לצאן: מצטרף כמלא רגל בהמת רועה. כלומר כל אותן בהמות של אדם אחד שרועות בשדה אחד כשיעור שרגל בהמה הולכת ורועה ורועה אחד יכול לשומרן מצטרפין להתעשר ביחד דהוי עדר אחד: ט"ז מיל. דקים להו לרבנן דטפי לא אזלא רגל בהמה וכולן שעומדות בתוך ט"ז מיל מצטרפות: היו לו ב' עדרים ובין אלו לאלו ל"ב מיל אין מצטרפין: היה לו עדר באמצע אלו ל"ב מביא ומעשרן כולן עד אותו עדר שבאמצע שהרי עכשיו אין בין עדר לעדר ט"ז מיל אבל החיצונים אין יכול להביא אלו לאלו שהרי יש ביניהם יותר מט"ז מיל: הירדן [מפסיק] אין מצטרפין למעשר אחד: על ידי מונה רועה. כלומר דההוא צאן דרועה אחד יכול לשמור ולמנות הוי עדר ומצטרף למעשר אחד למנין דהיינו מעשר: וקים להו כו'. ותעברנה כלשון כל אשר יעבור דכתיב גבי מעשר: משום הכי קתני שלשים ושתים משום דקא בעי למיתנא סיפא היו לו ב"ב באמצע אותן ל"ב אבל בעדר אחד טפי מט"ז אין מצטרפין: וכמה. בהמה ליהוו באותן ל"ב מיל דכי הוו לו באמצע דמצטרף: אמר רב חמש מכאן וחמש

תורה אור השלם

1. וְכָל מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֵּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַיהוָה׃
ויקרא כז לב
2. כֹּל חֵלֶב יִצְהָר וְכָל חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לַיהוָה לְךָ נְתַּתִּים׃
במדבר יח יב
3. שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיהוָה׃
ויקרא כב כז
4. עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה׃ דברים יד כב
5. בָּעָרֵי הָהָר בָּעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב וּבְאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבֹתֵי יְרוּשָׁלִַם וּבְעָרֵי יְהוּדָה עוֹד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאן עַל יְדֵי מוֹנֶהָ אָמַר יְהוָה׃
ירמיהו לג יג

מוסף רש"י

לשנה הקשתיו. מעשר בהמה למעשר דגן, שלא יתרום משל שנה שעברה שעולה קודם לאלו על שעולה לאחר אלו, **ולא לדבר אחר.** מין במינו (לעיל נג:).

שיטה מקובצת

[6] ראשיתם וכן אמר ר' אלעזר ראשיתם: [7] הונא בר נתן אימא ליערבו לבקר וצאן אמר: [8] באמצע חזיאן אות נ' נמחק: [9] ויצהר ה"נ דכתיב מעשר אבקר ועשירי אצאן ליתי צאן וצאן מקו"ח דחדש וישן וה"נ: [10] (בהמה. (שסימניה) [למיני]): [11] לא מיותר מיסתבר: [12] דמיעטא דהיקשא: [13] מכאן וה' מכאן וה': [14] ואיתויי דמיא כמאן: [15] ליה אביי אפילו: [16] מוקי ליה לחלק: [17] ורבא דאמר הכא בלא: [18] ומוקי ליה בהדיא להני ותיבת התם נמחק: [19] בהו תורמין: [20] משמע דאתא ראשית לחלק וכו' דגן מדסמך ליה: [21] ומוקי ס"א ואתאי: [22] דמשמע דקאי אכולהו: [23] כדלעיל ומיהו דגן: [24] נפקא ליה מראשית: [25] ועל רבא ועל רב פפא:

[1] כ"מ ה"ב ודגן משמע כו' ל"ק, [2] [תמורה ה.], [3] נמי לא מצית אמרת ודגן משמע כל דגן ג' בגלמא כו' ל"ק, [4] [לעיל נג:], [5] [שבת כז. ב"ק מז: שבועות כו.], [6] דהיקישא למיעוטינהו לבקר, [7] כמ"ש: דמלרפת, [8] ל"ק, [9] ל"ק, [10] כ"מ ומוקי ל"ק, [11] ל"ל שאין תורמין מזה על זה מיהו ודגן דחד חלב כתיב מכ"מ כהו כי תרס דתמנא אהאי לא לא לקי כתב דתמנא וכו' ל"ק, [12] ולאלק ל"ק, [13] ל"ל בב"ק מז:, [14] [מעילה טו.],

תורה אור השלם

[15] כדלעיל ומיהו דגן: [16] נפקא ליה מראשית: [17] ועל רבא ועל רב פפא:

[18] כ"מ ה"ב ודגן משמע כו' ל"ק, [19] [תמורה ה.], [20] נמי לא מצית אמרת ודגן משמע כל דגן ג' בגלמא כו' ל"ק, [21] [לעיל נג:], [22] [שבת כז. ב"ק מז: שבועות כו.], [23] דהיקישא למיעוטינהו לבקר, [24] כמ"ש: דמלרפת, [25] ל"ק, [26] כ"מ ומוקי ל"ק, [27] ל"ל שאין תורמין מזה על זה מיהו ודגן דחד חלב כתיב מכ"מ כהו כי תרס דתמנא אהאי לא לא לקי כתב דתמנא וכו' ל"ק, [28] ולאלק ל"ק, [29] ל"ל בב"ק מז:, [30] [מעילה טו.],

מכפר עותני לכפר חנניה שיש ושלשים מילין וציפורי מצרפתן באמצע: **תרגמה שמואל אליבא דרב.** דהא דקתני אחת באמצע לאו דאישא קאי דאחיהו באמצע חזיא לגירוף המנין אפילו רועה יש לו דירה באמצע ואין לו שום בהמה [ד] לגרפן: **ואפילו אין לו אל רועה.** מונחין באותו כפר מגרפן הואיל וסופו דרועה למיזל התם ומשקליה וקרינן ביה מונה: **דקרי ליה ואתי.** ולא מיצטריך רועה מיזל התם ולא קרינא ביה מונה: **דלא מיקרכן.** שאין יכולין לילך זו אצל זו לא בהמות ולא [ה] רועה: **אבטילאות.** קונטריד"ש שני אפרכיות ובמלכות אחת: **נמר ונמורי.** שני אבטילאות אין מצטרפות אע"ג דשמוכות זו לזו במיל אחד: **למקום שיש שם גשר דמי.** דהא אין שם נהר וקתני דמוקה לגרן ול"י [ו] [ואפילו] כולן עומדות בתוך מיל אלא שזו בארץ וזו בח"ל אין מצטרפין: **והירדן יגבול אותו.** בספר יהושע (יח) בגבול [ז] אחד מן השבטים: **אלא מעשה.** כל [ז] דכתיב בנחלת השבטים ותאר הגבול ה"נ דכל שבט ושבט גבול בפני עצמו ואם יש לו בנחלת שבט זה ובנחלת שבט זה (ובנחלת שבט זה) אין מצטרפין ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [ח] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [ט] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** לאמר משום דמירחקו ליתני [י] כל הנהרות מפסקינן: [יא] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [יב] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [יג] גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [יד] כל הנהרות מפסקינן: [טו] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [טז] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [יח] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [יט] כל הנהרות מפסקינן: [כ] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [כא] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [כב] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [כג] כל הנהרות מפסקינן: [כד] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [כה] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [כו] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [כז] כל הנהרות מפסקינן: [כח] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [כט] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [ל] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [לא] כל הנהרות מפסקינן: [לב] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [לג] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [לד] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [לה] כל הנהרות מפסקינן: [לו] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [לז] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [לח] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [לט] כל הנהרות מפסקינן: [מ] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [מא] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [מב] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [מג] כל הנהרות מפסקינן: [מד] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [מה] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [מו] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [מז] כל הנהרות מפסקינן: [מח] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [מט] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [נ] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [נא] כל הנהרות מפסקינן: [נב] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [נג] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [נד] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [נה] כל הנהרות מפסקינן: [נו] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [נז] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [נח] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [נט] כל הנהרות מפסקינן: [ס] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [סא] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [סב] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [סג] כל הנהרות מפסקינן: [סד] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [סה] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [סו] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [סז] כל הנהרות מפסקינן: [סח] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [סט] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [ע] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [עא] כל הנהרות מפסקינן: [עב] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [עג] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [עד] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [עה] כל הנהרות מפסקינן: [עו] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [עז] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [עח] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [עט] כל הנהרות מפסקינן: [פ] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [פא] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [פב] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [פג] כל הנהרות מפסקינן: [פד] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [פה] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [פו] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [פז] כל הנהרות מפסקינן: [פח] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [פט] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [צ] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [צא] כל הנהרות מפסקינן: [צב] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [צג] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [צד] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [צה] כל הנהרות מפסקינן: [צו] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [צז] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [צח] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [צט] כל הנהרות מפסקינן: [ק] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קא] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קב] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קג] כל הנהרות מפסקינן: [קד] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קה] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קו] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קז] כל הנהרות מפסקינן: [קח] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קט] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קי] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קיא] כל הנהרות מפסקינן: [קיב] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קיג] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קיד] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קטו] כל הנהרות מפסקינן: [קטז] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קיז] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קיח] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קיט] כל הנהרות מפסקינן: [קכ] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קכא] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קכב] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קכג] כל הנהרות מפסקינן: [קכד] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קכה] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קכו] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קכז] כל הנהרות מפסקינן: [קכח] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קכט] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קל] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קלא] כל הנהרות מפסקינן: [קלב] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קלג] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קלד] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קלה] כל הנהרות מפסקינן: [קלו] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קלז] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קלח] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קלט] כל הנהרות מפסקינן: [קמ] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קמא] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קמב] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קמג] כל הנהרות מפסקינן: [קמד] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קמה] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קמו] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קמז] כל הנהרות מפסקינן: [קמח] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קמט] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קנ] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קנא] כל הנהרות מפסקינן: [קנב] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קנג] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קנד] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קנה] כל הנהרות מפסקינן: [קנו] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קנז] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קנח] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קנט] כל הנהרות מפסקינן: [קס] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קסא] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קסב] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קסג] כל הנהרות מפסקינן: [קסד] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קסה] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קסו] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קסז] כל הנהרות מפסקינן: [קסח] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קסט] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קע] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קעא] כל הנהרות מפסקינן: [קעב] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קעג] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קעד] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קעה] כל הנהרות מפסקינן: [קעו] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קעז] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קעח] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קעט] כל הנהרות מפסקינן: [קפ] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קפא] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קפב] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קפג] כל הנהרות מפסקינן: [קפד] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קפה] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קפו] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קפז] כל הנהרות מפסקינן: [קפח] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קפט] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קצ] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קצא] כל הנהרות מפסקינן: [קצב] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קצג] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קצד] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קצה] כל הנהרות מפסקינן: [קצו] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [קצז] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [קצח] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [קצט] כל הנהרות מפסקינן: [ר] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [רא] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [רב] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [רג] כל הנהרות מפסקינן: [רד] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [רה] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתיב בקרא זאת תהיה לכם הארץ [רו] גבולותיה לארץ תשיב חד ולא גבולות דירדן: **לר' אמי.** דאמר משום דמירחקו ליתני [רז] כל הנהרות מפסקינן: [רח] **(לימא) כפנאי.** אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא: **מביא יריחו ולמטה.** אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא דבטל חשיבותו שמתערב בימים גדולים ואפילו בתוך שש עשר מיל א"כ אמאי נקט חומה לגרן וארץ: **זאת תהיה לכם וגו'.** לאחר שנתן כולן [רט] עשאום ארץ אחת: **ארץ.** כתי

הוא פרת דמעיקרא. פירוש ולא מפני שהוא קטן קורהו רביעי [יא] דהוא פרת דמעיקרא ששמו פרת מקודם שמתחיל ליפרך לד׳ רגשים וכשמתחיל ליפרך יוצאים הנהרים זה לצד זה [יב] [וזה לצד זה] ופרת הולך ביושר [יג] לדרך הילוכו ובפרשת שקלים יסד רבי אליעזר הקליר בסילוק דפרת תוקפו כנגד שני נהרות וכן משמע בברכות דרבה שהוא גדול שאומרים לפרת מפני מה אין קולך הולך והוא אומר [יד] פירותי מעידין עלי אומרים לחדקל מפני מה קולך הולך והוא אומר הלואי אשמיע קולי ואראה משמע דחדקל קטן מפרת וקלת קשה דאמר בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מז:) עד הנהר הגדול נהר פרת עבד מלך כמלך דמשמע דוקא משום א״י קורהו גדול:

מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מיבריך. אע״ג דשמואל איירי בכל הנהרות [טו] ולר״מ משמע דנקט פרת דוקא דנקרא שמו פרת שמימיו פריס ורבים אינו אלא משום דפרת מתברך יותר [יז] לפי שהוא חשוב יותר מן האחרים אי נמי לפי שהוא ראש לכולם נקרא פרת ע״ש שכולם מתברכי׳ [יח] [מכיפיה דפרת] וכן פי׳ [יט] ר״ת בתשובה לפי שפרת הוא למעלה מכל הנהרות והוא [כ] רמיא [כא] שכל הנהרות שותין ממנו תלה הכתוב [כב] פריה ורביה בו דכשהוא רבה כל הנהרות רבין:

מכיפיה מיבריך. מסלע שלו כדמתרגם סלע כיפה:

מטרא במערבא שהדא רבה פרת. כאן משמע דפרת הולך מא״י לבבל וכדפרישית לעיל בפ׳ מומין אלו (דף מד:) משמע מתוך כך דגן עדן במערב העולם דבבל הוא בצפונית מזרחית של א״י ולהכי קרי להו בני בבל לא״י מערבא ואמרינן בלא יחפור (ב״ב דף כה:) דבבל בצפונית של א״י עומדת דכתיב מצפון תפתח הרעה וגו׳ אלמא פרת הולך ממערב למזרח ומשמע שכך הוא מתחלת יציאתו כדאמרינן הוא פרת דמעיקרא אלמא דגן עדן במערב העולם וכן משמע בב״ר דקאמר בכל מקום מצינו רוח מזרחית קולטת [כג] [קולטת] אדה״ר דכתיב ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים [כד] [קולטת] קין דכתיב וישב בארץ נוד קדמת עדן [כה] וגבי משה נמי דכתיב אז יבדיל משה שלש ערים מזרחה שמש משמע שהעולם הזה שנכנס בו אדה״ר הוא במזרחו של ג״ע ש״מ [כו] במערב העולם ותימה דבפרק המוכר את הספינה (ב״ב דף פד.) אמרינן דשמשא האי דסומקא נפרא ופניא נפרא דחלפא [כז] אוורדי דגן עדן משמע דבמזרח העולם קאי דבשחרית חמה במזרח וכן פי׳ שם רבינו שמואל מדכתיב ויטע גן בעדן מקדם ואע״ג דמתרגמינן מלקדמין מכל מקום משמע נמי מזרח דהכי נמי קדמת עדן מקדם לגן עדן משמע בב״ר שהוא מזרח ומתרגם מלקדמין ומיהו קרא איכא לדחויי שהוא מזרחו של עדן אבל עדן גופיה במערב העולם והיא דב״ב איכא לפרושי דלא חלפא ממש קאמר אלא בשחרית כשחמה יוצא [כח] [כט] מכח עמוד האור על גבי [ל] חדרי דגן עדן שבמערב ולערב מכח אור של גיהנם שבמזרח ואין תימה על הטעם זה דבכל עניין כשנפרש לריך לאומרו דקאמר התם ואיכא דאמרי איכא ולא מסתבר לומר דפליגי בהכי דמר סבר גן עדן במזרח ומר סבר במערב [לא] : **ומפצי** ביומי תשרי. פירש בקונטרס שנותנות המפלים תחת רגליהם במים מפני הטיט שלא יחוץ וכן משמע פרק תינוקת (נדה דף סו:) דאמר שמואל בר רב יצחק אשה לא תטבול בנמל ואע״ג דהשתא ליכא טיט אימר בדידיוני נפל פירוש ע״י דידוי שמדדה את עצמה ובתרה מייתי הך דאמוה דשמואל דהכא ובתרה מייתי הא דאמר רב גידל אמר רב נתנה תבשיל לבנה וטבלה לא עלתה לה טבילה ואע״ג דהשתא ליכא אימר בדידיוני נפל ור״ת מפרש ומפני משום גזיעות שהנהרות קטנים בימי תשרי ופורש להו מפלים שלא ירלו אותן כדי שלא תתהרנה לטבול מפני הבושת ולא טבלו שפיר והיינו טעמא נמי שלא תטבול בנמל לפי שמצויים שם בני אדם וממהרת לטבול משום [לב] ביעתן דאינשי דומיא דהתם דקאמר התם לעיל אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ומפרש התם משום דבעיתא דלמא נפלה ולא טבלה שפיר ולא גרסינן בהתיא דנמל ואע״ג דהשתא ליכא [לג] : **שמא** ירבו מי נוטפין על הזוחלין והוו להו מי גשמים **רובא.** וכדפי׳ בקונט׳ [לד] ומי גשמים אין מטהרין בזוחלין כדקתני בת״כ מעיין מטהר בזוחלין ומקוה באשבורן ואור״ת דאשבורן דמקוה דוקא למעוטי זוחלין דאבל זוחלין דמעיין לאו דוקא למעוטי אשבורן אלא ה״ק המעיין מטהר אף בזוחלין אבל מקוה מטהר דוקא באשבורן דגבי הני מייתי לה התם בת״כ דקתני מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים יצא [לה] עשה מקוה לכתחלה אי מה מעיין מטהר בכל שהוא אף מקוה מטהר בכל שהוא ת״ל אך מעיין מעיין בכל שהוא והמקוה במ׳ סאה אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין ת״ל אך מעיין מעיין בזוחלין והמקוה באשבורן [לו] ויש להביא ראיה מיס שעשה שלמה שהיו הכהנים טובלין בו אע״פ [לז] שהמים מכונסים שם במקוה ומיהו יש לדחות דבירושלמי קאמר [לח] והיה לראשה הכהנים בו ולאו כלי הוא [לט] ומפרש דרגלי השורים נקובים כמוליא [מ] וא״כ אפשר שיהו זוחלין וכן מקוה שעל [מא] הפרווה בפ׳ אמר להם הממונה (יומא דף לא.) שהיה מעין עיטם והיה כהן גדול טובל בו אפשר שנכנסין מגד אחד ויוצאין מגד אחר ומיהו זה דבר פשוט דמי מעיין שנפסקו מן המעיין שמטהרין באשבורן [מב] ממה נפשך שהרי נעשו מקוה מאחר שנפסקו מן המעיין [מג] שמטהרין והדיא תנן במסכת מקוואות (פ״ה מ״ל) מעיין שהעבירו על גבי בריכה והפסיקו הרי הן כמקוה חזר והמשיכן כו׳ ומשקה די מטבחיא [מד] דקאמר בפ׳ קמא דפסחים (דף יז:) [מה] דבקרקע חזו להטביל מחטין ולנורות ומשמע באשבורן דומיא דכלי וקאמר התם מאמת המים שבעזרה היו ונראה להביא ראיה [מו] אפילו לא נפסקו מהיא דתנן במסכת מקוואות (פ״ח מ״ח) ומייתי לה בפרק שמנה שרצים (שבת דף קט.) ר׳ יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין ופסולין לזבים כו׳ ופליג את״ק דאמר כל הימים כמקוה שנאמר ולמקוה המים קרא ימים ומשמע דאתא ר׳ יוסי למימר דאע״ג דקוו וקיימי כדאמר בריש מכות (דף ד.) מטהרין נמי בזוחלין דלא בא הכתוב לבטל מהן תורת זחילה ופליגי בהכי דלת״ק אין מטהרין בזוחלין ולר׳ יוסי מטהרין בזוחלין אבל לכ״ע מטהרין באשבורן וגם מדקאמר הכא אין המים מטהרים בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד משמע בזוחלין הוא דלא מטהרי הא באשבורן [מז] אע״ג דליכא רובא זוחלין: **אין** המים מטהרין בזוחלין בו׳. פר״ת בתשובה המתחלת משרבו מפילי חלגיס דאף על גב דשמואל [מח] ואבוה דעביד מקוואות ביומי ניסן ורב דאמר מיטרא בחדא שיטתא לא קיימי אלא כאידך

עינתא דמידליין. עיונות המים הנובעות בהרים רמים והנהו הוו גבוהים מפרת והיכי אמו מפרת: **סולמי דפרת.** [מ] מקלחין תחת הקרקע ועולין בהרים כמו סולם: **והנהר הרביעי.** דכחד מייניהו חשיב להו ואת אמרת דמייניה קאמרו: **הוא פרת דמעיקרא.** הוא פרת הנזכר בהרים רמים והנהו הוו גבוהים מפרת והיכי אמו מפרת: **סולמי דפרת.** [מ] מקלחין תחת הקרקע ועולין בהרים כמו סולם: **והנהר הרביעי.** דכחד מייניהו חשיב להו ואת אמרת דמייניה קאמרו: **הוא פרת דמעיקרא.** הוא פרת הנזכר

עינתא דמידליין אמר רב משרשיא הנהו סולמי דפרת נינהו והא כתיב [1] והנהר הרביעי הוא פרת אמר רב נחמן בר יצחק ואיתימא רב אחא בר יעקב הוא פרת דמעיקרא תניא רבי מאיר אומר יובל שמו שנאמר [2] והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולמה נקרא שמו פרת שמימיו פרים ורבים [מ] מסייע ליה לשמואל [נ] דאמר שמואל נהרא [נא] מכיפיה מיבריך ופליגא דרב דאמר רב אמי אמר רב מיטרא במערבא סהדא רבה פרת [נב] אבוה דשמואל עביד להו לבנאתיה מקוה ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי מקוה ביומי ניסן סבר לה כרב דאמר רב אמי אמר רב מיטרא במערבא סהדא רבה פרת שמא ירבו נוטפין על הזוחלין והוו להו מי גשמים רובא ומפצי ביומי תשרי ופליגא [נג] דידיה אדידיה דאמר שמואל אין המים [נד] נטהרים בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי: **מתני׳** [נה] [נו] [נז] הלוקח או שניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה: **גמ׳** מנא הני מילי אמר רב כהנא דאמר קרא [3] בכור בניך תתן לי כן תעשה לשורך לצאנך מה שקורין קלויי״ש ומשליכן לתוך המים ועומדות עליהן וטובלות לפי שבימי תשרי יש טיט רך בנהרות אלא שפתם וחוסם שמא יעלה טיט למעלה על רגליהן ויהיה חוזק: ה״ג **ופליגא** [נח] **דידיה אדידיה.** כלומר פליגא דשמואל אדשמואל: **אין המים מטהרין בזוחלין.** [נט] דכל שעה הוו מים נוטפין רבין עליהן: **אלא פרת ביומי תשרי.** שפרת היו מימיו פרין ורבין וזוחלין הנובעים [ס] ממעיינות מרובין ועוד שתשרי סוף ימי הקיץ ולא ירדו גשמים (הרי) [סא] זמן מרובה אלמא נהרות מתברכין ממימי גשמים ולעיל אמר מכיפיה מיבריך. ליישנא אחרינא הא דאבוה דשמואל הוה עביד [סב] לבריתה מקוואות ביומי ניסן מפני שהוא סוף החורף שירדו גשמים מרובים אבל באמצע החורף לא הוה עביד ופליגא אדשמואל דהוא אומר בכל שעה בעינן מקוואות אלא פרת ביומי תשרי: בגיך

בדפרק המוכר את הספינה (ב״ב דף פד.) אמרינן דשמשא האי דסומקא נפרא ופניא נפרא דחלפא [כז] אוורדי דגן עדן משמע דבמזרח העולם קאי דבשחרית חמה במזרח וכן פי׳ שם רבינו שמואל מדכתיב ויטע גן בעדן מקדם ואע״ג דמתרגמינן מלקדמין מכל מקום משמע נמי מזרח דהכי נמי קדמת עדן מקדם לגן עדן משמע בב״ר שהוא מזרח ומתרגם מלקדמין ומיהו קרא איכא לדחויי שהוא מזרחו של עדן אבל עדן גופיה במערב העולם והיא דב״ב איכא לפרושי דלא חלפא ממש קאמר אלא בשחרית כשחמה יוצא [כח] [כט] מכח עמוד האור על גבי [ל] חדרי דגן עדן שבמערב ולערב מכח אור של גיהנם שבמזרח ואין תימה על הטעם זה דבכל עניין כשנפרש לריך לאומרו דקאמר התם ואיכא דאמרי איכא ולא מסתבר לומר דפליגי בהכי דמר סבר גן עדן במזרח ומר סבר במערב [לא] : **ומפצי** ביומי תשרי. פירש בקונטרס שנותנות המפלים תחת רגליהם במים מפני הטיט שלא יחוץ וכן משמע פרק תינוקת (נדה דף סו:) דאמר שמואל בר רב יצחק אשה לא תטבול בנמל ואע״ג דהשתא ליכא טיט אימר בדידיוני נפל פירוש ע״י דידוי שמדדה את עצמה ובתרה מייתי הך דאמוה דשמואל דהכא ובתרה מייתי הא דאמר רב גידל אמר רב נתנה תבשיל לבנה וטבלה לא עלתה לה טבילה ואע״ג דהשתא ליכא אימר בדידיוני נפל ור״ת מפרש ומפני משום גזיעות שהנהרות קטנים בימי תשרי ופורש להו מפלים שלא ירלו אותן כדי שלא תתהרנה לטבול מפני הבושת ולא טבלו שפיר והיינו טעמא נמי שלא תטבול בנמל לפי שמצויים שם בני אדם וממהרת לטבול משום [לב] ביעתן דאינשי דומיא דהתם דקאמר התם לעיל אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ומפרש התם משום דבעיתא דלמא נפלה ולא טבלה שפיר ולא גרסינן בהתיא דנמל ואע״ג דהשתא ליכא [לג] : **שמא** ירבו מי נוטפין על הזוחלין והוו להו מי גשמים **רובא.** וכדפי׳ בקונט׳ [לד] ומי גשמים אין מטהרין בזוחלין כדקתני בת״כ מעיין מטהר בזוחלין ומקוה באשבורן ואור״ת דאשבורן דמקוה דוקא למעוטי זוחלין דאבל זוחלין דמעיין לאו דוקא למעוטי אשבורן אלא ה״ק המעיין מטהר אף בזוחלין אבל מקוה מטהר דוקא באשבורן דגבי הני מייתי לה התם בת״כ דקתני מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים יצא [לה] עשה מקוה לכתחלה אי מה מעיין מטהר בכל שהוא אף מקוה מטהר בכל שהוא ת״ל אך מעיין מעיין בכל שהוא והמקוה במ׳ סאה אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין ת״ל אך מעיין מעיין בזוחלין והמקוה באשבורן [לו] ויש להביא ראיה מיס שעשה שלמה שהיו הכהנים טובלין בו אע״פ [לז] שהמים מכונסים שם במקוה ומיהו יש לדחות דבירושלמי קאמר [לח] והיה לראשה הכהנים בו ולאו כלי הוא [לט] ומפרש דרגלי השורים נקובים כמוליא [מ] וא״כ אפשר שיהו זוחלין וכן מקוה שעל [מא] הפרווה בפ׳ אמר להם הממונה (יומא דף לא.) שהיה מעין עיטם והיה כהן גדול טובל בו אפשר שנכנסין מגד אחד ויוצאין מגד אחר ומיהו זה דבר פשוט דמי מעיין שנפסקו מן המעיין שמטהרין באשבורן [מב] ממה נפשך שהרי נעשו מקוה מאחר שנפסקו מן המעיין [מג] שמטהרין והדיא תנן במסכת מקוואות (פ״ה מ״ל) מעיין שהעבירו על גבי בריכה והפסיקו הרי הן כמקוה חזר והמשיכן כו׳ ומשקה די מטבחיא [מד] דקאמר בפ׳ קמא דפסחים (דף יז:) [מה] דבקרקע חזו להטביל מחטין ולנורות ומשמע באשבורן דומיא דכלי וקאמר התם מאמת המים שבעזרה היו ונראה להביא ראיה [מו] אפילו לא נפסקו מהיא דתנן במסכת מקוואות (פ״ח מ״ח) ומייתי לה בפרק שמנה שרצים (שבת דף קט.) ר׳ יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין ופסולין לזבים כו׳ ופליג את״ק דאמר כל הימים כמקוה שנאמר ולמקוה המים קרא ימים ומשמע דאתא ר׳ יוסי למימר דאע״ג דקוו וקיימי כדאמר בריש מכות (דף ד.) מטהרין נמי בזוחלין דלא בא הכתוב לבטל מהן תורת זחילה ופליגי בהכי דלת״ק אין מטהרין בזוחלין ולר׳ יוסי מטהרין בזוחלין אבל לכ״ע מטהרין באשבורן וגם מדקאמר הכא אין המים מטהרים בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד משמע בזוחלין הוא דלא מטהרי הא באשבורן [מז] אע״ג דליכא רובא זוחלין: **אין** המים מטהרין בזוחלין בו׳. פר״ת בתשובה המתחלת משרבו מפילי חלגיס דאף על גב דשמואל [מח] ואבוה דעביד מקוואות ביומי ניסן ורב דאמר מיטרא בחדא שיטתא לא קיימי אלא כאידך

מים מייס, וחזרתי ודקתי לפרשה וכן נראה בעיני כמו שפירשתי. ורוצה דעלמא מפרשים נוטפין כשפודין ולאו מילתא היא, דתנן הנוטפין כמקוה (שבת סה: וכעי״ז נדה סז. עי״ש בארוכה). **ופליגא דידיה אדידיה.** דשמואל אשמואל (שבת שם). **אין המים מטהרים בזוחלין.** אין מטהרין אדם וכלים הנוטלין בהן דרך זחילה וצריך להמשיכן למקוה ולנטבל במקוה, **אלא פרת ביומי תשרי.** שחלו הגשמים ורבו הזוחלין עליהם ורש תורת מעין על נהרות המושכין, אלמא סבירא ליה שגדילין ממי הגשמים, ואני שמעתי בנכורות מטהרין בריבוי הזוחלין ויתבטלו הנוטפין בהן להיות זב וחבר טובלין בהן בשביל הזוחלין (שם). **הלוקח.** לקח עשרה טלאים שלא נתעשרו מן השוק (ב״ק קי:).

עין משפט נר מצוה

יד א מיי׳ פ״ו מהלכות בכורות הלכה י סמג עשין יב:

תורה אור השלם

1. וְשֵׁם הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חִדֶּקֶל הוּא הַהֹלֵךְ קִדְמַת אַשּׁוּר וְהַנָּהָר הָרְבִיעִי הוּא פְּרָת: בראשית ב יד
2. וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא חֹם וְהָיָה עָלֵהוּ רַעֲנָן וּבִשְׁנַת בַּצֹּרֶת לֹא יִדְאָג וְלֹא יָמִישׁ מֵעֲשׂוֹת פֶּרִי: ירמיהו יז ח
3. מְלֻאָתְךָ וְדִמְעָתְךָ לֹא תִאֲחַר בְּכוֹר בָּנֶיךָ תִּתֶּן לִי: שמות כב כח

שיטה מקובצת

(מ) ורבים וחכמים אומרים פרת שמו אמר מר שמימיו פרים ורבים מסייע: (נ) מכיפיה. ע׳ בערוך ערך כף: (נא) ופליגא ס״א דשמואל אדשמואל דאמר: (נב) הלקוח: (נג) דפרת מראש פרת מקלחין: (נד) שגדל מאליו בלא שום מטר: מכיפיה. מאליו בלא שום מטר תיבת ורבה נמחק: (נה) תיבות זוחלין נובעין נמחק: (נו) ופליגא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל תיבות דידיה (דשמואל) נמחק: (נז) בזוחלין דבכל שעה: (נח) עביד לבנתיה: (נט) רביעי אלא הכי קאמר הוא פרת: (ס) ביושר כדרך הולכו ולכך עומד בשמו ובפרשת: (סא) ורבי מאיר משמע כו׳ דוקא שלכך נקרא שמו: (סב) יותר אלא לפי: (סג) מתברכין ממנו: (סד) ר״ת ס״א רש״י: (סה) והוא זכרותא דמיא תיבת רמיא נמחק: (סו) בפריה: (סז) וגבי רוצח נמי: (סח) דחלפא אבי ווורדא: (סט) יוצא במזרח מכה עמוד האור ע״ג וורדי ג״ע שבמערב ולערב מכה אור: (ע) ליכא אימר בדידיוני נפל: (עא) בקונטרס ודמי גשמים: (עב) יצא הממלא ועשה מקוה בתחלה אות ל׳ נמחק: (עג) באשבורן אלמא לכל מילי ילף מקוה לדין מעיין ולא מעין לדין מקוה: (עד) אע״פ שהיו מי מעין מתכנסים בו תיבות שהמים מכונסים שם במקוה נמחק: (עה) קאמר והיה לרחצה להנהנים בו וקאמר ולאו אות ה׳ נמחק: (עו) המפרשי דרגלי (שבדרום) [השוורים] היו נקובים כמוציא רמון: (עז) שעל גבי בית הפרוה: (עח) באשבורן דמה נפשך: (עט) המעין ובהדיא תיבת שמטהרין נמחק: (פ) מטבחייא דבפ׳ תיבת דקאמר נמחק: (פא) דקאמר בקרקע חזו להטביל (בקביעותא): (פב) ראיה דאפילו לא: (פג) באשבורן מטהרי אע״ג דדלמא רובא: (פד) דשמואל דהכא ואבוה:

רבינו גרשום

עיניתא דמידליין. שבראשי ההרים שנראין שאין יוצאין ממנו: הנהו סולמי דפרת נינהו. כלומר סילונות נמשכין ממנו תחת הארץ ונובעין על ראשי ההרים: הוא פרת דמעיקרא. להכי כתוב ביה הוא לומר שהוא קודם לאלו: מימיו פרין ורבין. שמתגברין ביותר: מכיפיה מתברך. מגדותיו הוא מתברך שאינו מתגדל לא מגשמים ולא ממעינות אלא מעצמו והיינו פליגא דרב דאיהו דאמר סהדא רבא פרת לומר שמגשמים הוא מתגדל: ומפצי ביומי תשרי ומניחן בקרקעית הנהר לפי שכל הנהרות מתמעטין ביומי תשרי מן החום שהיה ויש טיט בקרקעית המים בעיקר הנהר והיה משים המפצין כדי שלא ישקעו רגליהן בטיט וליהוי חציצה לטבילה וההיא דאמר שמואל לעיל נהרא מכיפיה מתברך הוי פליגא אהא דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין כלומר אין המים שאין שם נוטפין אלא זוחלין בלבד מטהרין אלא פרת ביומי תשרי לפי שכבר נתמעט מימי הגשמים שנטפו בו אלמא מימי גשמים הוא מתגדל ביומי ניסן כשמתפשרין השלגים והמטר ואיהו אמר דאינו מתגדל אלא מכיפיה:

מסורת הש״ס

(א) שבת סה: נדרים מ., (ב) נדה סז.), (ג) ב״ק קי: (לעיל מ.), (ד) [בראשית כז], (ה) [עי׳ היטב רש״י שבת סה: ד״ה וסבכין], (ו) ב״ל ומובעין ב״ק, (ז) וב״ל לזמן מרובה ותימה הרי נמתק ב״ק, (ח) ב״ק, (ט) ב״א מעבי מעידין כו׳ ב״ק, (י) ב״ל רבה, (כ) ב״ק, (ל) ב״ק, (מ) ב״ל דג״ע במערב, (נ) ב״א מכה עמוד אור של תמה ע״ג כו׳ ולערב מכה עמוד האור של תמה כנגד גיהנם שבמזרח כו׳ ב״ק, (ס) ב״ל מעבי מעידין כו׳ ב״ק, (ע) ועי״ש תוס׳ ב״ב פד. ד״ה בגפרא ועי׳ היטב תוס׳ קדושין עח: ד״ה עד היכן), (פ) ביעתותא, (צ) ב״ל רמון,

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ מטהרים בזוחלים: (ב) שם במשנה הלקוח או שניתן: (ג) רש״י ד״ה מקוה וכו׳ מים חיים זוחלין נובעין לשנא אחרינא וכו׳ ע״ש לעורות הס״ד והשאר נמחק:

לעזי רש״י

קלויי״ש [קלייד״ש]. רשתות-נצרים, מחצלות.

מוסף רש״י

נהרא מכיפיה מיבריך. משפטו וממקורו ומשלגו, שלגו מתברגמין כיפא, מכיפיה מיבריך ולא ממי הגשמים (שבת סה:). **מיטרא במערבא.** בגאלן ישראל, **סהדא רבה פרת.** פרת מעיד בדבר שהוא יורד מאלן ישראל לבבל וגדל ממי הגשמים ויודעין בני בבל שילדו גשמים בהרי אלן ישראל ושמחים על אחיזה (שם. וכעי״ז נדרים מ.). מקוה ביומי ניסן. של מים מכונסין או שמוך לנהל וממשיך לתוכן מי הנהר וטובלות שם (שבת סה.) ואינן טובלות בנהר (נדה סז.). **ומפצי ביומי תשרי.** שטובלין בנהר שהזוחלין מרובין אבל מפני מלילת הטיט נותן מחצלות בנהר שעוברות עליהן (שם) שטובלות בפרת ומפני הטיט שלא יהא מלילה נותנות המקן תחת רגליהן (שבת סה.). **סבר לה כרב כו׳.** דאמר פרת גדל ומימיו מתברכין ע״י גשמים (שם סה:). **שמא ירבו נוטפין.** היינו גשמים, על הזוחלין. הטעמין, ומן במסכת מקוואות (פ״ה מ״ה) הזוחלין כמעיין והנוטפין כמקוה, ומניעו בתו״כ אך מעין וכור מקוה מים, יכול מילא על כתפו ועשה מקוה בחמילה יהא טהור ת״ל מעין, מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים, אי מה מעין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין, ת״ל אך מעין, כמעין מטהר בזוחלין ומקוה כשהן נמשכין ויורדים למקוה דקוו וקיימי, לאפוקי שאם הטביל בו כלים דרך זחילה אינו כשהן נמשכין ויורדים למקוה לא עלתה להם טבילה, דכור ומקוה כתיב דקוו וקיימי, אבל נוטפין מטהרין כמו שהן זחלין ומושכין מגבוה לנמוך כדרך כל הנהרות, הלכך ביומי ניסן שהנהרות גדילין ממי הגשמים אל ימי המוקף ומהפשרת השלגים, חייס שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין שנתוספו בנהר מן הגשמים על הזוחלים החייס ובטלו הזוחלין החייס נוטפין ואין תורת מעין עליהן לטהר בזוחלין אלא באשבורן, ועכיל להו מקוואות דקוו וקיימי. ואני קבלתי מרביני הלוי משום דספק זיבות ניעהו חבה טעונה מים חייס, ואי אפשר להעמיד שמועתו, משום דאמריגן מומר בזב מבזבה שהזב טעון מים חייס חבה אינה טעונה

מה בניך אין בלקוח ובמתנה אף [א] צאנך ובקרך אינו בלקוח ובמתנה והאי בבכור כתיב א"ק (ב) [1] כן תעשה אם אינו ענין לבכור [2] דלא איתיה בעשייה (ג) דברחם קדוש תנהו ענין למעשר בהמה ואימא תנהו ענין לחטאת ולאשם דומיא דבנך מה בנך שאינו בא על חטא אף צאנך ושורך שאינו בא על חטא ואימא תנהו ענין לעולה ולשלמים דומיא דבנך מה בנך [3] שאינו בא בנדר ונדבה אף צאנך ושורך כו' ואימא תנהו ענין לעולת ראייה דומיא דבנך מה בנך שאין קבוע לו זמן אף שורך וצאנך שאין קבוע לו זמן אי מה בנך אינו בלקוח כלל אף שורך וצאנך אינו בלקוח כלל אלמה א"ר אסי א"ר יוחנן [4] לקח עשרה עוברין במעי אמן כולם נכנסין לדיר להתעשר אמר רבא אמר קרא תעשה בשעת עשייה מיעט הכתוב גופא א"ר אסי א"ר יוחנן לקח עשרה עוברים במעי אמן כולן נכנסין לדיר להתעשר והא אנן תנן הלקוח או שניתן לו במתנה פטור מן מעשר בהמה א"ר אלעזר [5] ר' יוחנן חזאי בחילמא מילתא מעליא אמינא א"ק תעשה בשעת עשייה מיעט הכתוב איתיביה ר' שמעון בן אליקים לר' אלעזר הלקוח חל על מחוסר זמן אמר ליה זו אינה משנה ואם תמצא לומר משנה [6] ר"ש בן יהודה היא [7] משום ר"ש דאמר מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר

בניך אינו בלקוח. דלא שייכא בהו לקיחה ומתנה אלא אגלו גולדו: ופריך והא בבכור כתיב. ואם יולפת מינה מעשר (ד) ועוד [8] בכור קדוש בלקוח ומתנה שהרי משעה שנולד קדוש: אמר קרא תעשה. כן תעשה לשורך והא ודאי לא מצית מוקמת בבכור דהא מרחם קדוש ולא בעי עשייה [1] שיקדישנה האיש: לחטאת ולאשם. דלא לייתינהו מלקוח ומתנה: דומיא דבניך. דמשתעי בבכור אדם מה בכור אינו בא על חטא כו': בכור אינו נדר ונדבה אלא חובה: ואימא לעולת ראייה. שהיא חובה ולא על חטא: בכור אין זמן קבוע לקדושתו אלא כשנולד קדוש: בשעת עשייה. בשעה שהן ראויין להתעשר מיעט הכתוב שלא יהו (ה) לוקחין ובמעי אמן ולא שעת עשייה היא: ר' יוחנן חזאי בחילמא כו'. הלילה נראה לי ר"י בחלום [2] והוא"ל ונראה לי יודע אני בי שאומר היום דבר טעם: חל על מחוסר זמן. שאם לקחו קודם שבעת ימים לגידלו שוב אינו נכנס לדיר להתעשר וכל שכן אם לקחו גדול. והא מחוסר זמן דלא שעת עשייה היא וחייל עליה דין לקוח: ואם תימצי לומר משנה ודאי ר' שמעון היא. דלדידיה מחוסר זמן שעת עשייה הוא ומשום הכי לקוח חל עליו ומיהו במעי אמו מודה דאין לקוח חל עליו: וחזר ולקחו ממנה. ואם יש לו תשעה והוא חייבין במעשר ואם יצא אחד מן הכשירין בעשירי הרי טוב ואם יצא האתנן בעשירי יאכל במומו לבעלים: אישתמיטתיה. להאי מקשה הא דאמר רבי אסי כו' והכא נמי כגון שנתנו [3] במעי אמו: ותיעשריה

והרי הוא כבכור מה בכור קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו [2] אף מחוסר זמן קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו תני תנא קמיה דרב איזהו אתנן שנכנס לדיר להתעשר כל שנתנו לה וחזר ולקחו הימנה והא איפסיל ליה (ג) בלוקח אישתמיטתיה הא דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן לקח עשרה עוברין במעי אמן כולם נכנסין לדיר להתעשר ותיעשרה

פסולין למי חטאת מפני שהן [כו'] מי [3] תערובת הא לאו הכי כשרים ולא פסלינן להו שמא [4] רבו הטוטפין על הזוחלין והוו להו גשמים רובא וי"ל דאינהו סברי להני ד' נהרות מדליין דא"ל גבוהה מכל המרלות ואין נשארין שם מי גשמים ועוד הקשה לרב ולאבוה דשמואל ולשמואל דאמרי מי חטאת בנך אינו בלקוח ומתנה אף [5] בכור אינו בלקוח ובמתנה אף [6] בכור אינו בלקוח ובמתנה אף [7] בכור אינו בלקוח ובמתנה אף [8] בכור אינו בלקוח ובמתנה אף [9] בכור אינו בלקוח ובמתנה אף [10] בכור אינו בלקוח ובמתנה אף